

ע"פ 8721/15 - פלוני נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 8721/15

לפני: כבוד השופט ע' פוגלמן

כבוד השופט ד' מינץ

כבוד השופט י' אלרון

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על החלטות בית המשפט המחוזי בירושלים

בתפ"ח 18062-03-12 מיום 30.4.2017,

ו-3.11.2015, ו-6.9.2015

תאריך הישיבה: כ"ה בטבת התשע"ז (23.01.2017)

כ"ה בכסלו התשע"ח (13.12.2017)

בשם המערער: עו"ד הרמן אריאל

בשם המשיבה: עו"ד איתמר גלבפיש

פסק-דין

השופט י' אלרון:

שאלת דיותן של ראיות לכאורה לצורך מתן צו אשפוז על פי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש,

עמוד 1

התשנ"א-1991 ועל פי סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 ומחלוקת בדבר היקף סמכותו של בית המשפט לקצוב את משכה של תקופת האשפוז המרבית, הן הסוגיות הטעונות בירור במסגרת הערעור שבפנינו, הנסוב על החלטות בית המשפט המחוזי בירושלים בתפ"ח 18062-03-12 (מיום 6.9.2015, 3.11.2015 ו-30.4.2017). בגדרן של החלטות אלה, נקבע כי המערער אינו כשיר לעמוד בדין, והוחלט להורות על מתן צו אשפוז לתקופה מרבית, שלא תעלה על 25 שנים.

עובדות כתב האישום

1. נגד המערער הוגש כתב אישום המכיל שני אישומים. האישום הראשון מייחס לו עבירות לפי סעיפים 300(א)(2), 380, 379, 192, 383 ו-384 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, קרי - רצח בכוונה תחילה, תקיפה הגורמת חבלה של ממש, תקיפה, איומים וגניבה. האישום השני מייחס לו עבירות תקיפה, גניבה ואיומים לפי סעיפים 384, 383, 379 ו-192 לחוק העונשין.
2. כמתואר באישום הראשון, המערער, אזרח רוסי, הגיע לישראל במחצית השנייה של שנת 2011. תחילה התגורר בבית אמו בירושלים, אך במועד שאינו ידוע למשיבה, פגש בל" (להלן: המנוחה), ועבר להתגורר בדירתה בשכונת גילה בירושלים.
3. בחודש ינואר 2012, או בסמוך לכך, ביקשה המנוחה מהמערער לעזוב את דירתה, אך הלה סרב.
4. בערבו של יום ה-9.2.2012, בסמוך לשעה 19:00, הגיעו המערער והמנוחה לביקור בדירתה של רעיה, אחת מידידותיה של המנוחה. בשלב מסוים, המערער דרש מרעיה לשלם לו עבור דגים שהביא עמו. משזו סירבה, היכה אותה באמצעות אגרופו בפניה, לאחר מכן נטל מגב בעל מקל עץ, והמשיך להכותה באמצעותו, עד שנפלה ארצה. גם לאחר נפילתה, המשיך המערער להכותה, תוך שהוא מקלל אותה קללות גסות. כל זאת, לעיני בתה בת השבע, אשר צרחה ובכתה לנוכח תקיפת אמה. המערער המשיך והיכה את רעיה באמצעות המקל, עד שזה נשבר, נטל ממנה מכשיר טלפון נייד, ורק בהתערבות המנוחה, השיב לה אותו.
5. לאחר מכן, המערער עזב את דירתה של רעיה ופנה לביתה של ר', מכרה אחרת של המנוחה, בו שהה באותה עת לבדו בנה הקטין, ד'. במהלך שהותו בדירה, נהג המערער באלימות כלפי ד', איים עליו, ונטל מהבית מוצרי מזון ומכשיר סלולארי.
6. בהמשך, הורה המערער לד' להתלוות אליו למתנ"ס סמוך, שם עובדת אמו, ר'. במהלך ההליכה למקום, איים על ד' מספר פעמים, כי עליו "לעבוד אצלו", ואם לא "יהרג אותו ואת אמו", היה ואמו לא תשלם את חובה (סכום של מאה ש"ח שלוותה ממנו בעבר, לטענתו). השניים הגיעו למתנ"ס בסמוך לשעה 19:45, ומשהבחין השומר במקום כי ד' נפחד, קרא לעבר המערער לעצור, אך הלה אחז בחולצתו של ד' ורץ עמו אל מחוץ למתנ"ס. במהלך הריצה, הצליח ד' להשתחרר מאחיזת המערער.

7. עוד באישום זה, מפורט כיצד סמוך לשעה 20:05 באותו ערב, הגיע המערער לדלת ביתה של המנוחה, אשר שוחחה בטלפון עם רעיה, והביעה את פחדיה מפני המערער. במהלך השיחה, דפק המערער על דלת הדירה ודרש להיכנס לתוכה. המערער הצליח להיכנס לדירה זמן מה לאחר מכן, והחל להכות את המנוחה מכות נמרצות בראשה ובפניה, תוך שהפעיל לחץ על גפיה וחסם את דרכי נשימתה במשך זמן ארוך בכוונה לגרום למותה, וכתוצאה מכך נפטרה. לאחר מכן, הניח המערער את גופת המנוחה באחד מחדרי הדירה.

8. המערער ניגש, יומיים לאחר מכן, בשעות הערב של יום 11.2.2012, למספר חנויות ברחוב הלל בירושלים ורכש כ-30 שקיות מלח. לאחר מכן, שב לדירת המנוחה, הניח שמיכה על ריצפת החדר, פיזר עליה שכבת מלח, הניח את גופת המנוחה על שכבה זו, ועל הגופה פיזר שכבת מלח נוספת. זאת, כך נטען, במטרה לשמר את הגופה, ולמנוע ממנה להפיץ ריח. כמו כן, כיסה המערער את גופת המנוחה בשולי השמיכה, וערם עליה חפצים רבים, לרבות בגדים, ספרים, מזוודה וקרטונים, כל זאת על מנת להסוותה.

9. ביום 14.2.2012 הגיע המערער לדירת המנוחה עם חברו איגור גוריץ (להלן: איגור), והציע לו לגור עמו שם. זאת, לאחר שטען בפניו כי מדובר בדירה שבבעלותו, ותוך שהוא אוסר עליו להיכנס לחדר בו הניח את גופת המנוחה.

10. ביום 16.2.2012 הגיע כוח משטרה לדירת המנוחה, לבקשת בנה. משהבחין המערער בשוטרים שהיו בחדר המדרגות, רץ בחזרה לדירה, נעל את דלתה וסירב להיענות לדרישתם כי יפתח את הדלת. השוטרים הצליחו להיכנס לדירה דרך מרפסת הבית, גילו בה סימני דם, ולאחר מכן התגלתה גופת המנוחה.

11. מוקד הדיון שבפנינו הוא במסכת הראיות הלכאורית המתייחסת למערער באישום הראשון בלבד, שנסיבותיו תוארו לעיל. כאמור, כתב האישום מייחס למערער אישום נוסף, שהתרחש בבית אמו של המערער ביום 5.2.2012. הצדדים אינם חלוקים בשאלת קיומן של ראיות לכאוריות לגבי אישום זה, וממילא הוא אינו מצוי בליבת המחלוקת.

12. בית המשפט קמא נדרש מספר פעמים להחלטות בעניינו של המערער, כמו גם בית משפט זה, כפי שיפורט בהמשך.

השתלשלות ההליכים בעניינו של המערער

13. בהחלטה מיום 6.9.2015, שניתנה על-ידי הרכב השופטים שדן בתחילה בעניינו של המערער (השופט הבכיר צ' סגל; סגן הנשיא מ' דרורי; והשופט ב' גרינברגר), צוין כדלקמן:

"הנאשם, כבן 65, סובל מגיל צעיר ממחלה אפקטיבית בי-פולארית כרונית עם החרפות פסיכוטיות חוזרות וליקוי ניכר באישיותו.

אין מחלוקת בין הצדדים בדבר חוסר אחריותו של הנאשם למעשים המיוחסים לו בכתב האישום בשל מחלתו הנפשית, ומשכך חל בעניינו הסייג לאחריות הפלילית הקבוע בסעיף 34ח לחוק העונשין, התשל"ז-1977. המחלוקת בין הצדדים

נסבה אך בשאלת כשירותו של הנאשם לעמוד לדין פלילי".

14. משכך, נקבע בהחלטה זו כי בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: החוק או חוק טיפול בחולי נפש), המערער אינו כשיר לעמוד בדין מחמת מחלתו, ועל כן הוחלט על הפסקת ההליך הפלילי נגדו, בהתאם להוראת סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי, התשמ"ב-1982.

15. אשר לאפשרות להורות על אשפוזו של המערער, נבחנה התשתית הראייתית הלכאורית לביצוע העבירות, כפי הוראות סעיף 15(א) לחוק, ומשנקבע כי קיים מארג ראייתי במידה מספקת - הורה בית המשפט קמא על אשפוזו של המערער במקום עליו יחליט הפסיכיאטר המחוזי.

16. החלטה אחרת של בית המשפט קמא, מיום 3.11.2015, נסובה על אודות מחלוקת שהתעוררה בין באי-כוח הצדדים בשאלת תקופת האשפוז המרבית שיש לקבוע בעניינו של המערער, ובשאלת שיקול הדעת הנתון בידי בית המשפט לקצוב את תקופת האשפוז.

17. המשיבה ביקשה להורות על מתן צו אשפוז לתקופה המרבית הקבועה בחוק, לעבירה שדינה מאסר עולם חובה, היינו - 25 שנים, בהתאם להוראות סעיף 15(ד)(2)(ג) לחוק, מאחר שלשטתה אין לבית המשפט סמכות לקבוע תקופת אשפוז פחותה מתקופת המאסר המרבית. מנגד, בא-כוח המערער טען כי יש להגביל את משך הצו לתקופה שלא תעלה על 20 שנה. לשיטתו, יש לפרש את לשון החוק כך שבית המשפט מוסמך ליתן צו אשפוז לתקופה מרבית הפחותה מתקופת המאסר המקסימלית הקבועה בצד העבירה.

18. לאחר שמיעת הצדדים, הורה בית המשפט המחוזי על אשפוזו של המערער בהתאם לסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, לתקופה מרבית שלא תעלה על 25 שנים.

19. על החלטות אלה - בדבר קיומן של ראיות לכאורה ובדבר משך תקופת האשפוז - הוגש ביום 17.12.2015 הערעור שבפנינו.

20. בהודעת הערעור, חלק בא-כוח המערער על הקביעה בדבר קיומן של ראיות לכאורה לביצוע עבירת הרצח המיוחסת למערער. לטענתו, הראיות הלכאוריות שבידי המשיבה הן ראיות נסיבתיות, אשר התמונה הכוללת המשתקפת מהן אינה חד-משמעית ובהירה, וכי מדובר ב"ראיות מסבכות בצורה משמעותית, אך לא מספקות" המקימות "ספק סביר" בביצועה של העבירה.

21. בא-כוח המשיבה טען כי נגד המערער עומדות "שלל ראיות נסיבתיות", המבססות תשתית ראייתית לכאורית, ומשכך אין הצדקה להתערבותו של בית המשפט בהחלטה האמורה.

22. בתום דיון שהתקיים בערעור ביום 23.1.2017 (בהרכב השופטים: ס' גובראן; י' דנציגר; ומ' מזוז), נקבע כדלקמן:

"לאחר שמיעת טיעוני שני הצדדים, ולאחר ששקלנו את הענין, הגענו למסקנה כי יש מקום להחזיר את הענין לבית המשפט המחוזי אשר ידון בשאלת קיומן של ראיות לכאורה בעניינו של המערער, כמתחייב מהוראות סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991, ולאחר שישמע את טיעוני שני הצדדים יתכן את הכרעתו כפי שיקול דעתו.

לאחר מתן ההכרעה הנ"ל, יגישו שני הצדדים הודעה מעדכנת מטעמם, ויתייחסו לענין השלכת ההכרעה הנ"ל לערעור שבפנינו.

לאחר קבלת ההודעות הנ"ל נחליט בדבר אופן המשך הטיפול בערעור".

23. לפיכך, נדרש בית המשפט קמא פעם נוספת לדיון בעניינו של המערער, בסוגיית קיומן של ראיות לכאורה, כמתחייב מהוראות סעיף 15(א) לחוק.

24. בשל פרישת שניים משופטי המותב המקורי בבית המשפט המחוזי בירושלים נקבע הדיון לפני מותב אחר (הנשיא א' פרקש; סגן הנשיא מ' דרורי, והשופט ע' שחם).

25. המותב בהרכבו החדש, הניח לנגד עיניו את האמור בסעיף 15(א) לחוק הנ"ל, המורה כדלקמן:

"לא יתן בית משפט צו לפי ס"ק (א) אלא אם כן נוכח כי יש ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבה הואשם בכתב האישום, או שעשה מעשה עבירה אחר אשר מבוסס על אותן עובדות, או על עובדות דומות לעובדות שבכתב האישום".

26. ביזקה לדיון בשאלת קיומן של ראיות לכאורה, הוסכם על-ידי באי-כוח הצדדים בפני בית המשפט קמא, כי אמת המידה המשפטית לבחינת עוצמת "ראיות לכאורה" בסעיף 15(א) לחוק, זהה לעוצמת בחינת הראיות לכאורה, על-פי סעיף 21(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996. יצוין כבר עתה כי עמדה זו מקובלת אף עלי.

27. במסגרת הראיות הלכאוריות בפני בית משפט קמא נבחנו: הודעותיו של המערער במשטרה, בגדרן הרחיק עצמו מהחשד לביצוע העבירות; עדויות על התנהלותו האלימה של המערער במהלך אותו ערב בביתן של רעיה, ר' וכלפי הקטין ד'; ראיות פורנזיות מזירת העבירה (בית המנוחה), וכן ראיות נסיבתיות אחרות, בכללן רכישת המלח במרכולים; עדות איגור באשר לאופן בו התנהל המערער בבית המנוחה ובפרט מניעת כניסתו לחדר בו הוחבאה גופת המנוחה. באשר לראיות הפורנזיות הקושרות את המערער לרצח המנוחה, התייחס בית המשפט לכתמי דם ושרידי DNA של המנוחה שנמצאו על בגדיו של המערער, וכתמים דומים שנמצאו על כרית בזירת הרצח.

28. עם זאת, מנה בית המשפט קמא מספר קשיים ראייתיים, המעיבים על עוצמתן המצטברת של הראיות. בקשר לכך, ציין בית המשפט המחוזי את העובדה כי לא הוכחה שעת המוות המדויקת וכי מכשיר הטלפון הנייד של המערער

לא אוכן בבית המנוחה בשעה בה בוצע מעשה הרצח, אלא באזור נרחב יותר - שכונת גילה, בה התגוררה המנוחה.

29. טענה לקיומה של ראיה לכאורית נוספת, אשר לא התקבלה על-ידי בית המשפט, עניינה בהודעתה של ר' במשטרה. לדבריה, היא שוחחה בטלפון עם המנוחה באותו ערב, ובאותה שיחה אמרה לה המנוחה "הנה הוא דופק בדלת, מה לעשות, אני מפחדת, מפחדת מאוד". בנוסף, מסרה ר' כי היא זוכרת שהמנוחה ציינה בשיחת הטלפון כי המערער מחזיק במפתח לדירתה.

30. בית המשפט קמא לא מצא כי יש לייחס לדברים אלה משקל של ממש, מאחר שלא הוכח מתוך הודעתה של ר' זהותו של הדופק בדלת, ונוכח הקושי שמצא באפשרות כי המנוחה עצמה היא שהניחה בסופו של דבר למערער להיכנס לביתה, או שנמנעה מלהשתמש במנגנון הביטחון הקבוע בדלת הבית למניעת כניסתו.

31. לאחר בחינת מכלול הראיות, החליט בית המשפט המחוזי כדלקמן:

"(א) אנו קובעים בזה כי יש ראיות לכאורה לעבירות הבאות: השמדת ראיה; תקיפה הגורמת חבלה של ממש; תקיפה; אימים; גניבה (כל אלה באישום הראשון); תקיפה, גניבה, אימים (כל אלה באישום השני).

(ב) יש ראיות לכאורה, אך בעוצמה פחותה, לעניין עבירת הרצח, המופיעה באישום הראשון" (ההדגשה הוספה, י' א').

32. עם מתן החלטתו של בית המשפט קמא, ובהתאם להחלטת בית משפט זה, בשלה העת להכריע בערעור.

עיקרי טענות הצדדים

33. בא-כוח המערער טוען לחולשתה של התשתית הראייתית הלכאורית, תוך שהוא סומך טענה זו על מילותיו של בית משפט קמא לפיהן "יש ראיות לכאורה, אך בעוצמה פחותה". לשיטתו, מילים אלו מלמדות על חולשתן של הראיות הנסיבתיות ומשקלן הנמוך בזיקה לעבירת הרצח, ומצביעות על קיומו של "ספק סביר" בגרסת המשיבה.

34. המשיבה, בשתי הודעות מעדכנות בכתב שהגישה, חלקה על קביעת בית המשפט קמא כי הראיות לכאורה בעבירת הרצח המיוחסת למערער הן "בעוצמה פחותה", וטענה כי ראיות אלה ברורות, חד-משמעיות, ואין בהן כל חולשה.

35. בעניין זה, שב בא-כוחה וטען בהרחבה בדיון שנערך לפנינו. תחילה, פרש את התנהלותו של המערער כמתואר בכתב האישום, בשני האישומים, אותה הגדיר כהתנהגות "קשה ואלימה", וכן תואר חששה של המנוחה מפני המערער כתוצאה מהתנהלותו זו.

36. חשש זה, מצא את ביטויו בשש שיחות הטלפון שניהלה המנוחה עם הגעתה לביתה לאחר האירוע בביתה של רעיה, כעולה ממחקרי התקשורת המצויים בחומר החקירה; ובייחוד - נוכח דבריה של ר', כי המנוחה שיתפה אותה בפחדה הרב מהמערער, וכן מדברים שמסרה שכנתה של המנוחה, לפיהם שמעה צעקות ברוסית מדלת דירתה של המנוחה.

37. זאת ועוד, בא-כוח המשיבה הפנה למכלול הראיות הנסיבתיות (שאינן למעשה במחלוקת) אשר פורטו לעיל, ובכלל אלה - איכון הטלפון הנייד של המערער המלמד כי הוא ממוקם בשכונת גילה בשעה 19:56, סמוך לשעת הרצח (כעולה ממצאיה ע"א-ע"ב); סרטוני מצלמות האבטחה של המרכזים המתעדים את המערער רוכש שקיות מלח; טביעות האצבע של המערער על שקיות המלח, שנמצאו בזירה; וכן דמה של המנוחה ושרידי DNA שנמצאו על בגדיו של המערער.

38. כפי שצוין בתחילה, מחלוקת נוספת על החלטת בית משפט קמא נסבה בסוגיית סמכותו של בית המשפט לקצוב תקופת אשפוז מרבית הקצרה מעונש המאסר המקסימלי הקבוע בצד העבירה.

39. בכתב הערעור, בהודעה המעדכנת מטעמו, ובדיון שנערך בפנינו, הדגיש בא-כוח המערער את עמדתו העקרונית ביחס לפרשנות שיש ליתן להוראות סעיף 15(ד1)(2) לחוק. לשיטתו, סעיף זה, כנוסחו בטרם תוקן לאחרונה, קובע אמנם את תקופת האשפוז המקסימלית, אך אינו מונע מבית המשפט לקבוע תקופת אשפוז מרבית קצרה מעונש המאסר שבצד העבירה. זאת ועוד, נטען כי הפעלת סמכותו האמורה של בית המשפט לקיצור תקופת האשפוז מוצדקת בנסיבות העניין, נוכח "חולשת הראיות" ומצבו האישי של המערער.

40. מנגד, בא-כוח המשיבה סבור כי צדק בית המשפט קמא כאשר דחה את טענות המערער. מההיבט העקרוני, נטען כי נוסחו הקודם של החוק אינו מאפשר לבית המשפט לסטות מתקופת המאסר המרבית שבצד העבירה.

עיון והכרעה

41. לאחר ששקלתי בדבר, אני קובע כי המערך הראייתי הלכאורי אשר הונח בפנינו על ידי המשיבה יש בו כדי למלא אחר תנאי סעיף 15(א1) המובא לעיל - כך לעניין הממצאים העובדתיים שאינם במחלוקת, עליהם הצביעה המשיבה, וכך גם על בסיס הראיות הנסיבתיות, כפי שיפורט בהמשך.

42. ליבת הדיון שבפנינו היא שאלת קיומן של ראיות לכאורה, ברמה הנדרשת לפי סעיף 15(א1) לחוק. כך הן הוראות הסעיף:

"לא ייתן בית משפט צו לפי סעיף קטן (א) אלא אם כן נוכח כי יש ראיות לכאורה כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שבו הואשם בכתב האישום או שעשה מעשה עבירה אחר המבוסס על אותן עובדות או על עובדות דומות לעובדות שבכתב האישום" (ההדגשה הוספה - י' א').

43. בעניין דנן, נשענת המסכת הראייתית, רובה ככולה, על ראיות נסיבתיות, מהן מתגבשת התמונה הראייתית

44. אפנה, אפוא, לניתוח מסכת הראיות הנסיבתיות שבחומר החקירה, בהתאם לכללים הרלוונטיים לעניין קיומן של ראיות לכאורה בהליכי מעצר עד תום ההליכים. זאת, נוכח ההסכמה הדיונית האמורה לעיל, כי אמת המידה לבחינת הראיות הלכאוריות בעניין שבפנינו, זהה לאופן בחינתן של ראיות לכאורה לעניין מעצר עד תום ההליכים המשפטיים.

45. ההלכה הפסוקה מורה כי ניתן להורות על מעצרו של נאשם עד לתום ההליכים המשפטיים, על יסוד קיומן של ראיות נסיבתיות בלבד, ובלבד שבית המשפט בחן האם ראיות אלה הן בעלות עוצמה כזו המובילה למסקנה ברורה בדבר סיכוי סביר להרשעה, או שמא קיים הסבר חלופי הגיוני שעשוי להתקבל בסופו של ההליך הפלילי (ראו: בש"פ 8311/13 אברמוב נ' מדינת ישראל, בפסקה 21 (19.12.2013); בש"פ 879/17 פלוני נ' מדינת ישראל (6.2.2017)).

46. מן הראוי להדגיש, כי בניגוד לטענות בא-כוח המערער, אין מקום לבודד את הראיות הנסיבתיות הלכאוריות ולהפחית מערכן ומשקלן העיתידי, שהרי כוחן של אלה אינו נופל ממשקלן של ראיות ישירות, ובלבד שניתן יהיה להסיק מהן על פי מבחני ההיגיון ומניסיון החיים מסקנה הגיונית ויחידה המתבקשת בנסיבות העניין.

47. בהתאם לאופן בחינת הראיות הנסיבתיות, כאמור, עמדתי היא כי בחינתן של הראיות האמורות במבודד, והתמונה הכללית המשתקפת מהן יחדיו, מבססת תשתית ראייתית לכאורית מוצקה דיה, בהתחשב ברף ההוכחה הדרוש במסגרת ההליך שבפנינו.

48. להלן אתייחס לכוחן, משמעותן ומשקלן של ראיות פורנזיות ונסיבתיות אלה.

49. כפי שקבע בית המשפט קמא, התנהגותו של המערער עובר לביצוע הרצח, מלמדת על הלך רוחו, ומעניקה הסבר לאלימות האכזרית ומשולחת הרסן בה נקט כלפי המנוחה, כשרשרת אירועים שהלכה והסלימה. בחינת התנהגותו של המערער כמכלול לאורך הערב, לרבות ההתפרעות והאלימות שהפגין כלפי מכריו והסובבים אותו, מבטאת מצב נפשי של כוונה להרע, עד כדי פגיעה פיזית משמעותית.

50. פעולות המערער לאחר מועד הרצח, מעידות אף הן על התנהגות מפלילה. כאמור, אין מחלוקת כי המערער תועד כשהוא רוכש 30 ק"ג של מלח בשני מרכולים ביום 11.2.2012, יומיים לאחר הרצח.

51. אין מחלוקת גם על העובדה כי המנוחה נמצאה מכוסה במלח וכי טביעות אצבעותיו של המערער נמצאו על שקיות מלח בדירה. לכך מצטרפת הודעתו של איגור, לפיה מנע ממנו המערער מלהיכנס לחדר בו החביא את גופת המנוחה.

52. על כן, התנהגותו המפלילה של המערער לאחר ביצוע הרצח - בכך שהחביא את גופת המנוחה, פיזר עליה מלח ומנע מאחר להיכנס לחדר שבו הניח את גופתה, ובהמשך בריחתו מהשוטרים הבאים לבית המנוחה ומניעתם

מלהיכנס לדירה - מעצימה עוד יותר את המעגל הראייתי הלכאורי החובק אותו במקרה דנן.

53. מעל לכל האמור, מתחזקת התמונה הראייתית נוכח קיומם של ממצאים פורנזיים משמעותיים מהם אין להתעלם, ביניהם כתמי דם ושרידי DNA של המנוחה שנמצאו על בגדיו של המערער (ראו לעניין זה: תפ"ח (מחוזי חי') 55684-02-13 מדינת ישראל נ' גפן, בעמ' 31-32 להכרעת הדין (12.5.2014)).

54. נדמה אם כן, כי בא-כוח המערער שוגה בפרשנותו את דברי בית המשפט קמא, בנטלו את מילותיו הזהירות והשקולות מרחק רב - עד כדי אינן קיומן של ראיות לכאורה, ובהתעלמו מהמילים: "יש ראיות לכאורה, אך בעוצמה פחותה". בכך הוא נאחז בסיפא ומתעלם מהרישא.

55. בניגוד לפרשנות שמציע בא-כוח המערער, ערך בית המשפט קמא הבחנה בין הראיות הלכאוריות המבססות את עבירות האלימות והרכוש שקדמו לעבירת הרצח, וכן ככל שהן מתייחסות למערער באישום השני - שהן ראיות ישירות, לבין הראיות הלכאוריות המתייחסות לעבירת הרצח - שהן בעיקרן ראיות פורנזיות ונסיבתיות.

56. יתירה מזאת, אציין כי לא מצאתי ממש במסקנות בית המשפט קמא לקיומם של "קשיים וחוסרים" בחומר הראיות, המעיבים על צלילות התמונה הראייתית הלכאורית עד כדי הגדרתה כבעלת "עוצמה פחותה". זאת, בשים לב למתחם ההתערבות הרחב יחסית המוקנה לערכאת הערעור כאשר ממצאיה של הערכאה הדיונית הם פרי הסקת מסקנות או שהם תוצר של שיקולי הגיון ושכל ישר (ראו: ע"פ 2697/14 חדאד נ' מדינת ישראל, בפס' 76 לחוות דעתו של השופט ס' ג'ובראן (6.9.2016)).

57. כך, לא מצאתי כי נפל פגם בתשתית הראייתית בשל כך שמכשיר הטלפון הנייד של המערער לא אוכן בביתה של המנוחה. אדרבה, נתוני מחקרי התקשורת המוגשים כראיה במסגרת ההליך הפלילי, מעניקים אינדיקציה כללית לשאלה האם הנאשם שהה בקרבת זירת האירוע במועד הרלוונטי.

58. ככלל, נתוני התקשורת הנוגעים לאיכון מכשיר טלפון נייד, אינם מספקים נתונים על מיקומו של חשוד או נאשם ברמת דיוק בה ניתן לקבוע את מיקומו בבית זה או אחר, אלא רק פירוט כללי, הנוגע לאזור בו שהה, וכך נעשה במקרה דנן. ממילא, יש בנתונים שסופקו במסגרת מחקרי התקשורת, לפיהם שהה המערער בשכונה בה התגוררה המנוחה, כדי להצביע על האפשרות כי המערער נכח בסמיכות מקום וזמנים לזירת האירוע. העובדות הן, אפוא, כי מכשירו הנייד של המערער אוכן בשכונתה של המנוחה במועד הרלוונטי, עניין העולה בקנה אחד עם חומר הראיות שבתיק.

59. באופן דומה, אין בידי לקבל את קביעת בית המשפט קמא לעניין העדרו של ממצא פתולוגי הקובע את שעת המוות המדויקת. העדרו של נתון זה אינו נובע ממחדלה של המשיבה, אלא מהתנהגותו של המערער, אשר נקט באמצעים שונים למנוע את גילוי הגופה ולעכב את הליך הריקבון. כתוצאה מכך, נתגלתה גופת המנוחה רק כשבוע לאחר מעשה הרצח, ובפרק זמן שכזה ממילא האפשרות לקבוע שעת מוות ברורה, כדבריו של בית המשפט קמא, קלושה אם לא בלתי אפשרית.

60. אין חולק כי קיימת אי-בהירות בכל הנוגע לנסיבות בהן נכנס המערער אל בית המנוחה. למקרא הודעתה של ר' במשטרה, עולה כי שיחת הטלפון בינה לבין המנוחה, נסבה על אודות האירועים שהתרחשו מוקדם יותר באותו ערב, וכאשר נשמעה דפיקה, הביעה המנוחה חשש מפני אדם העומד מאחורי הדלת. כאמור, בית המשפט המחוזי קבע כי אין בסיס ראייתי מספק לצורך בירור זהותו של הדופק בדלת. זאת, למרות שמהודעתה של ר', ובהמשך לשאלות חוקר המשטרה בעניין, עולה בבירור כי המנוחה הייתה בטוחה שהמערער הוא שדפק בדלת הבית. במצב עניינים זה, אין בידי להסכים לקביעת בית המשפט המחוזי, אשר זקף עניין זה לחובתה של המשיבה. עמדתי היא, כי הודעתה של ר' באשר לתוכן שיחת הטלפון עם המנוחה, תומכת בטענות המשיבה (כעולה מהודעתה של ר', וכן ממזכר מאת רס"ר ג'ולי טל, שהוצא לאחר מתן ההודעה, לאחר שיחה טלפונית עם ר').

61. כך גם, אינני רואה פגם ממשי בגיבושה של מסכת הראיות לכאורה, בשל כך שהמנוחה יכולה הייתה, באופן תאורטי, למנוע את כניסתו של המערער באמצעות מנגנון ביטחון הקבוע בדלת, אף אם החזיק במפתח לדירה. לדידי, מסקנת בית המשפט המחוזי בעניין זה, לפיה "אין יסוד להניח כי המנוחה פתחה את דלת הדירה לנאשם", אינה מסקנה הכרחית, ובהחלט קיימת אפשרות כי המערער נכנס לדירה באמתלה כלשהי, או אף ללא אמתלה למרות פחדה של המנוחה ואולי בשל פחדה ממנו.

62. על כן, הודעתה של ר' אינה סותרת את מסכת הראיות האחרות. דבריה מתיישבים עם ההשתלשלות העובדתית המתוארת בכתב האישום, למרות שיש בהם כדי להותיר חלל ראייתי מסוים, בכל הנוגע להתרחשות שלאחר סיום שיחת הטלפון. כפי שהובהר לעיל, ניתן להשלים חלל ראייתי זה באמצעות מארג הראיות הנסיבתיות המצויות בחומר החקירה.

63. גרסתו של המערער, אינה משנה אף היא ממסקנתי דלעיל.

64. במאמר מוסגר, אציין כי במקרים כעין זה שבפנינו, בהם אין מחלוקת כי הנידון הוא בעל לקות נפשית חמורה עד כדי חוסר מסוגלות לעמוד בדיון, יש להתייחס בזהירות רבה לדברים שמסר במסגרת הודעותיו במשטרה וההסבר שניתן על-ידו למסכת הראיות הנסיבתיות, ולהסבר החלופי הנטען על-ידו. הקביעה כי נידון חסר את המסוגלות לעמוד בדיון מלמדת, באופן טבעי, על קושי ביכולתו למסור גרסה שיטתית וקוהרנטית, נוכח פגמים משמעותיים בתפיסתו את המציאות, לרבות נפקותה של הודעתו במשטרה.

65. עם זאת, לעמדתי, אין בליקויים אלה כדי לאיין את משקלן הראייתי הלכאורי של אמרות חוץ שמסר נידון, כאמור. הקביעה בדבר משקלה הראייתי הלכאורי של הודעתו של נידון, מסורה לשיקול דעתו של בית המשפט, והוא שיקבע, בהתאם לנסיבות ויתר הראיות, האם ניתן לחלץ מדבריו גרסה מגובשת ועקבית. במקרה שלפנינו, האמור הוא בבחינת למעלה מן הצורך, מאחר שאין בגרסאותיו של המערער כדי לסדוק את המערך הראייתי הלכאורי שתואר לעיל.

66. על פי גרסתו, אותה הציג שוב ושוב לפני חוקר המשטרה, הוא כלל לא שהה בקרבת הדירה במועד הרלוונטי, אלא עשה את דרכו לחיפה; כתמי הדם שנמצאו על בגדיו "נשלחו על-ידי קרובי משפחה ואנשים שהרסו לי חיים ברוסיה"; ולאחר שהוצגו לו סרטוני מצלמות האבטחה בהם תועד רוכש את כמויות המלח, טען כי "אפשר לזייף כל דבר". ניכר אפוא, כי סיפור המעשה העולה מהודעותיו של המערער, אינו מתקבל על הדעת והוא משולל כל בסיס בחומר הראיות.

67. באופן דומה, אין בידי לקבל את טענת בא-כוח המערער לתרחיש חלופי המעורר "ספק סביר", לפיו אחד ממכריה הרבים של המנוחה הוא שביצע את מעשה הרצח. גרסה זו חסרה אף היא עיגון כלשהו בחומר הראיות, ואינה משכנעת.

68. הנה כי כן, לאחר שבחנתי את הראיות הנסיבתיות הלכאוריות, אחת לאחת, ואת המסקנות העובדתיות הנובעות מהן, על רקע ובהתייחס למכלול הראיות שבתיק החקירה, שוכנעתי כי ישנן די ראיות לכאוריות הקושרות את המערער לביצוע מעשה הרצח, המציבות תמונה ראייתית מבוססת ברמה הנדרשת לצורך ההליך שלפנינו, ואינן תומכות בגרסת בא-כוח המערער.

69. באשר לסוגיה השנייה שבמחלוקת - היקף שיקול הדעת המוקנה לבית המשפט לקצוב את תקופת האשפוז המרבית - נתתי דעתי על טענות הצדדים, אך לא מצאתי כי העניין שלפנינו מעורר סוגיה משפטית בעלת משקל בכל הנוגע לפרשנותם של תיקוני החקיקה האחרונים בחוק טיפול בחולי נפש.

70. גם אם אקבל, כהנחה מתודולוגית המיטיבה עם המערער, כי הוראות החוק הרלוונטיות לגביו בעת ביצוע העבירה, אכן מאפשרות הפעלת שיקול דעת מצד בית המשפט באשר לקיצור תקופת האשפוז המרבית, הרי שטענותיו של בא-כוח המערער לטעמים המצדיקים התערבות בעניין זה - אינן משכנעות, וממילא לא עלה בידו להרים את הנטל המוטל עליו במסגרת הערעור, להראות כי נפלה טעות מהותית בהחלטת הערכאה הדיונית.

71. יתירה מכך, עסקינן בעבירת רצח, אליה מצטרפות עבירות אלימות ורכוש רבות. במצב עניינים זה, לא מצאתי מקום להתערב בתקופת האשפוז המרבית שנקבעה למערער, שמשכה 25 שנים.

72. העולה מכל האמור הוא כי במקרה הנדון, עלה בידי המשיבה להוכיח קיומם של יסודות סעיף 15 לחוק טיפול בחולי נפש, ומשכך בדין הורה בית המשפט המחוזי על מתן צו אשפוז בעניינו של המערער, לתקופה מרבית של 25 שנים.

73. אשר על כן, לו תשמע דעתי, ידחה הערעור על כל חלקיו.

שׁוֹפֵט

השופט ע' פוגלמן:

אני מצטרף למסקנת חברי, השופט י' אלרון, כי דין הערעור להידחות.

המערער סמך ידיו על קביעת בית המשפט המחוזי שלפיה ישנן ראיות לכאורה לעבירת הרצח אך "בעוצמה פחותה". לשיטת המערער, יש להחיל במקרה זה את הוראות תיקון מס' 8 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 8), התשע"ה-2014, ס"ח 2486; להלן: תיקון מס' 8) - שהיה בתוקף בעת ביצוע העבירה - ובגדרו לקבוע כי לבית המשפט יש סמכות להורות על תקופת אשפוז מרבית קצרה יותר מתקופת המאסר המרבית (נזכיר כי בית משפט זה לא ראה עד כה להידרש לשאלה אחרונה זו - ראו ע"פ 6365/15 מדינת ישראל נ' גולן, פסקה ה (11.7.2016)). להשקפתו, בהינתן קביעתו של בית המשפט המחוזי בדבר הראיות לכאורה, יש לעשות שימוש בסמכות זו ולקבוע תקופת אשפוז קצרה יותר מזו שנקבעה.

המדינה סברה כי בהקשר דנן, כל עוד קיימות ראיות לכאורה אין להידרש לשאלת עוצמתן. מכל מקום, המדינה חלקה על קביעת בית המשפט המחוזי שלפיה הראיות לכאורה לעבירת הרצח הן "בעוצמה פחותה".

משקבע חברי כי אין מקום לקביעה אחרונה זו, נראה אפוא כי אין יסוד להתערבותנו. זאת, שכן גם אם נניח לטובת המערער ולצורך הדיון - ויודגש כי אלו הן הנחות בלבד ואיני מכריע בכך - כי בענייננו חל תיקון מס' 8; כי בגדרו יש לבית המשפט שיקול דעת להורות על תקופת אשפוז מרבית קצרה יותר מתקופת המאסר המרבית; וכי בגדר שיקול דעת זה יכול שיינתן משקל לעוצמת הראיות - הרי שמשנקבע כי ישנן ראיות לכאורה בעוצמה הנדרשת ונשללה הקביעה בדבר עוצמה מופחתת של ראיות, אין יסוד ענייני שיצדיק הוראה בדבר תקופת אשפוז מרבית קצרה יותר.

ממילא, דין הערעור להידחות.

ש ו פ ט

השופט ד' מינץ:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, ט"ו בטבת התשע"ח (2.1.2018).

שופט

שופט

שופט
